

HAK-İŞ, LAİKLİK VE ICFTU ÜYELİĞİ

Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Cilt XXII, Sayı 206-209, Nisan-Temmuz 1998

Yıldırım Koç

Sunus

TÜRK-İŞ, yıllar süren çabalardan sonra ancak 1960 yılında Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na (ICFTU) üye olabildi ¹. DİSK'in üyeliği de 1992 yılında gerçekleşti ². HAK-İŞ ise, ancak 1993 yılından 1997 yılı sonuna kadar yaklaşık beş yıllık bir çabanın sonucunda ICFTU'ya üye olabildi. Bu süreç, Türkiye'de sendikacılık hareketinin ve toplumsal dengelerin kavranması açısından son derece ilginçtir.

HAK-İŞ, uluslararası alanda gücünü artırmak ve bu gücü Türkiye'deki konumu açısından değerlendirmek amacıyla Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) üyeliğine büyük önem verdi. Bu üyelik, ayrıca, HAK-İŞ içinde bulunan ve HAK-İŞ'in kamuoyuna yansıyan görünümünden rahatsız olan çevrelerin tatmin edilmesi açısından da önemliydi. HAK-İŞ yönetimi, bu kaygılarla, ilk başta zannettiğinden daha da zor geçen bir süreci başlattı. Üyelik başvurusuna TÜRK-İŞ'in getirdiği itiraz, HAK-İŞ içindeki dengeleri etkiledi ve üyeliğin sağlanması daha da önem kazandı. Konunun ilginç yönlerinden biri, HAK-İŞ üyesi sendikaların, ICFTU ile bağlantılı Uluslararası İşkolu Federasyonlarına ve ETUC üyesi Avrupa İşkolu Federasyonları'na üyelik için daha önceden başvurmamış olmalarıdır. KESK'in üyeliğinde ise farklı bir yol izlendi. Önce KESK üyesi sendikalar ICFTU ile bağlantılı Uluslararası İşkolu Federasyonlarına üye oldular; daha sonra da KESK'in ICFTU üyeliği gündeme geldi.

Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu (ICFTU) ve Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC), ödenti gelirlerinin azaldığı bir dönemde, HAK-İŞ üyeliğine ek gelir olarak baktılar; Türkiye açısından son derece önemli olan laiklik konusuna fazla önem vermediler; HAK-İŞ'in "sivil toplumcu" görünümüne sıcak yaklaştılar.

TÜRK-İŞ, Türkiye'de laikliğin ve cumhuriyetin ciddi tehdit altında bulunduğu bir dönemde bu konuda koyduğu tavırla önemli bir mücadele başlattı. TÜRK-İŞ'in 1993 yılında laiklik konusunda gösterdiği duyarlılık 1996-1997 yıllarında başka güçlerce de benimsendi. TÜRK-İŞ, 1993 yılında HAK-İŞ'in uluslararası örgütlere üyeliği konusunda takındığı ve ısrarla sürdürdüğü tavırla, 1996 yılı sonunda formüle ettiği, Türkiye'ye sahip çıkılması çizgisini biçimlendirmeye başladı.

DİSK, HAK-İŞ'in ICFTU ve ETUC'a üyeliği konusunda, TÜRK-İŞ'e kıyasla çok daha yumuşak bir tavır takındı; birçok durumda tavır belirlemekten kaçınarak yetkiyi ICFTU ve ETUC yönetim organlarına devretti.

Üyelik Başvurusu ve İtiraz

HAK-İŞ, 1992 yılı Aralık ayında yapılan 7. Genel Kurulunda Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'na üye olma kararı aldı. Bu karara ilişkin süreç, HAK-İŞ Yönetim Kurulu adına ICFTU'ya yapılan bir başvuruyla başlatıldı.

ICFTU tüzüğüne göre, bir ülkeden üyelik için yeni bir başvuru olduğunda, başvuru konusunda, sözkonusu ülkede daha önceden üye bulunan örgütlere danışma zorunluluğu bulunmaktadır. Bu danışma bir onay anlamına gelmemekle birlikte, genel kabul gören uygulamada, mevcut üyelerin onayının alınması biçiminde işlemektedir.

ICFTU Genel Sekreteri Enzo Friso, 3 Mart 1993 tarihinde TÜRK-İŞ'e yazdığı yazıda, TÜRK-İŞ'i bu üyelik başvurusu konusunda bilgilendirdi ve görüş istedi ³. TÜRK-İŞ ise 8 Nisan 1993 tarihinde yazdığı

¹ Bu süreç için bkz. Koç, Y., "TÜRK-İŞ'in ICFTU'ya Üyeliği," *Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Tarihi, Olaylar-Değerlendirmeler*, Yol-İş Yay., Ankara, 1996, s.240-248.

² TÜRK-İŞ bu başvuruyu uygun gördüğünü 30.7.1992 gün ve 92-1392 sayılı yazısıyla bildirdi.

³ ICFTU'nun 3.3.1993 gün ve GS/KB sayılı yazısı.

yazıda, bu konuda olumlu görüş bildirdi⁴. Ancak TÜRK-İŞ'in tavrı kısa bir süre sonra değişti. TÜRK-İŞ 28 Eylül 1994 günü ICFTU'ya yazdığı yazıda, HAK-İŞ'in üyeliğine ilişkin itirazını dile getirdi. Yazı şu şekildeydi⁵:

"... ICFTU Yönetim Kurulu'nun Aralık 1994 toplantısında bu konuda bir kararın verilmesinden önce, bir noktanın açıklığa kavuşturulması ve onayımızın bir koşula bağlanması gerektiğini düşünüyoruz.

"Anayasamızın 2. maddesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik ve laik bir devlet olduğunu belirtmektedir. Ülkemizde son yıllarda demokrasiye yönelik saldırıların başını laiklik karşıtları çekmektedir. Laiklik ise demokrasinin ve sendikal hak ve özgürlüklerin temeli ve güvencesidir. ICFTU Yönetim Kurulu'nun 1-3 Aralık 1993 günlü toplantısında kabul edilen 'Sendikal Haklar Tehdit Altında' kararında, Suudi Arabistan Çalışma Bakanı'nın ICFTU Genel Sekreteri Enzo Friso'ya söyledikleri de dikkate alınırsa, konunun önemi daha da artmaktadır⁶.

"Türkiye'de sendikaların tüzüklerinin amaç maddesinde, laik ve demokratik cumhuriyetin korunacağı özenle belirtilmektedir. TÜRK-İŞ'in ve üye sendikalarımızın tümünün tüzüklerinde, laiklik, demokrasi ve cumhuriyet ilkelerinin korunması ve güçlendirilmesi, temel amaçlardan biri olarak vurgulanmıştır.

"HAK-İŞ Tüzüğünde ise laiklik, demokrasi ve cumhuriyet kavramları hiç yer almamaktadır. Amaç ve ilkeler bölümünde, sendikal hak ve özgürlüklerin dayanağı olan bu üç kavramdan hiç söz edilmemektedir. Halbuki, laikliğin olmadığı koşullarda demokrasiden ve sendikal hak ve özgürlüklerden söz etmek mümkün değildir.

"Bu kavramların yer almaması, HAK-İŞ'in 12 Eylül öncesindeki anlayışının sürdüğü konusunda kuşular yaratmaktadır. Örneğin, HAK-İŞ Genel Sekreteri Mustafa Taşçı 1977 yılında, Konfederasyonun kuruluşundan kısa bir süre sonra yaptığı açıklamada, şöyle demektedir:

" 'Konfederasyonumuz, ... gerçek ve mutlak fikrin, yani İslamın inanç ve yaşayış çemberi içinde yeni bir sendikacılık anlayışını yerleştirmeye ve tatbika çalışmaktadır... İslami anlayışta emek kutsaldır. Sömürü yoktur, sömürüne ve sömürücüye islamcı anlayışta hayat hakkı tanınmaz. Bu anlayışı benimseyen ve dünya görüşünü kamuoyuna ilk takdim eden sendikal kuruluş Hak-İş Konfederasyonu'dur.' (Mustafa Taşçı'nın Akıncı Dergisi'nde yayınlanan açıklaması, Haziran 1977).

"HAK-İŞ Konfederasyonu'nun tüzüğünde laiklik, demokrasi ve cumhuriyet kavramlarının yer almaması bizim için kaygı verici bir durumdur.

"TÜRK-İŞ, HAK-İŞ Konfederasyonu'nun ICFTU'ya üyelik başvurusunun, bu konular açıklığa kavuşturuluncaya ve HAK-İŞ tüzüğüne bu temel ilkelerin amaç olarak konmasına kadar ICFTU Yönetim Kurulu'nca karara bağlanmaması gerektiği düşüncesindedir."

TÜRK-İŞ bu yazısının ekinde, bir açıklamanın ardından, çok sayıda belge gönderdi. Belgeler arasında, HAK-İŞ tüzüğü, HAK-İŞ genel kurullarına sunulan çalışma raporları, HAK-İŞ'in İran'da devlet denetiminde faaliyet gösteren ve uluslararası sendikacılık hareketi tarafından gerçek bir işçi örgütü olarak kabul edilmeyen İşçiler Evi ile olan ilişkileri ve HAK-İŞ'in İran, Pakistan, Bangladeş, Kazakistan, Azerbaycan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Tacikistan sendikaları ile yeni bir Asya sendikal örgütü kurma görüşmelerini kanıtlayan açıklamalar yer alıyordu.

Gelişen İşbirliği

TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve DİSK Genel Sekreterlerinin 13 Ocak 1993 günü TÜRK-İŞ'te gerçekleştirdikleri toplantı ve güç ve eylem birliği yapmaları konusunda alınmış olan karar, TÜRK-İŞ'in tavrını etkilemedi.

⁴ TÜRK-İŞ'in 8.4.1993 gün ve 93/543 sayılı yazısı.

⁵ TÜRK-İŞ'in 28.9.1994 gün ve 94-1077 sayılı yazısı.

⁶ Paragraf 30

TÜRK-İŞ, HAK-İŞ ve DİSK, 1993 yılı sonlarında ve 1994 yılı başlarında oluşan Çalışanların Ortak Sesi Demokrasi Platformu içinde birlikte yer aldı, Demokrasi Platformu çerçevesinde çeşitli ortak etkinlikler düzenledi, 1 Mayıs'ları birlikte kutladı. SSK konusunda ortak tavır alındı. TÜRK-İŞ'in 20 Temmuz 1994 genel eylemi, Demokrasi Platformu'nun eylemine dönüştürüldü. HAK-İŞ, TÜRK-İŞ'in 26 Kasım 1994 Anıtkabir ve Meclis yürüyüşüne, sembolik bir grupla bile olsa, katıldı.

HAK-İŞ, 1994 yılında 1 Mayıs'ı Demokrasi Platformu içinde kutlayabilmek için, ortak bildiride aşağıdaki bölümü kabul etti:

“Din, vicdan ve düşünce özgürlüğünün de güvencesi olan laik ve demokratik cumhuriyeti ve sosyal hukuk devletini her türlü saldırıya karşı biz savunuyoruz.”

Bu veya benzeri tavır, daha sonraki çeşitli ortak bildirimlerde de yer aldı.

ICFTU'nun Tavrı

ICFTU'nun 4 Ekim 1994 günü TÜRK-İŞ'e gönderdiği yazıda ⁷, TÜRK-İŞ'in HAK-İŞ'in üyelik başvurusu konusundaki görüşünün, ICFTU Yönetim Kurulu'nun yapacağı toplantılarda dikkate alınacağı belirtildi. ICFTU Genel Sekreterliği tarafından ICFTU Yönetim Kurulu'na sunulan raporda, TÜRK-İŞ'in dile getirdiği kaygılar ifade edildi. DİSK'in ise, HAK-İŞ yönetiminin, ICFTU Anayasasında ve ilgili belgelerinde yer alan ilkeleri, amaçları ve politika hedeflerini desteklediğini kuşkuyla yer bırakmayacak bir biçimde yazılı olarak beyan etmesinin yeterli olduğu görüşünde olduğu açıklandı. Genel sekreterlik, ICFTU Yönetim Kurulu'na, TÜRK-İŞ'in ve DİSK'in belirttiği koşulların HAK-İŞ tarafından yerine getirilmesine kadar HAK-İŞ'in üyelik başvurusunun görüşülmesinin beklemeye alınmasını önerdi. Yönetim Kurulu da 7-9 Aralık 1994 günleri yaptığı toplantısında bu öneriyi benimsedi ⁸.

TÜRK-İŞ, 12 Aralık 1994 günü Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na yazdığı bir yazıda ⁹, HAK-İŞ'in ICFTU üyelik başvurusu konusunda TÜRK-İŞ'in görüşünü açıkladı, ICFTU Yönetim Kurulu'nun 5-7 Aralık 1994 günlü toplantısında alınan kararı bildirdi ve HAK-İŞ'in Avrupa Sendikalar Konfederasyonu'na üyelik başvurusunun da benzer koşullara bağlanması gerektiği görüşünü ifade etti.

ICFTU Yönetim Kurulu 29 Kasım - 1 Aralık 1995 günleri yaptığı toplantısında, HAK-İŞ'in 29 Kasım - 3 Aralık 1995 tarihlerinde genel kurulunu toplayacağını belirtti ve HAK-İŞ'in üyelik başvurusunun bundan sonra ele alınmasını kararlaştırdı ¹⁰. HAK-İŞ, böylece, ICFTU'nun 1996 yılı Haziran ayında toplanan genel kuruluna katılma hakkına kavuşamadı.

HAK-İŞ Genel Kurulu ve Tüzük Değişikliği

HAK-İŞ'in 8. Olağan Genel Kurulu, 30 Kasım - 3 Aralık 1995 tarihlerinde Ankara'da toplandı. Genel Kurulda, HAK-İŞ tüzüğünün çeşitli yerlerine "demokrasi" sözcüğü yerleştirildi; ancak "cumhuriyet" ve "laiklik" anlayışları konmadı.

HAK-İŞ bu değişikliği derhal ICFTU'ya bildirdi. ICFTU da, TÜRK-İŞ'e 13 Mayıs 1996 tarihinde yazdığı yazıda ¹¹, HAK-İŞ Genel Kurulunda tüzüğe, demokrasi, insan hakları ve özgürlükleri konularına ağırlık verilmesini sağlayacak yeni metinlerin konduğunu belirterek ve Demokrasi Platformunda TÜRK-İŞ, DİSK ve HAK-İŞ'in işbirliği yaptığına ve 1 Mayıs'ları birlikte kutladığına dikkati çekerek, HAK-İŞ'in üyeliği konusundaki tavrın değişip değişmediğini sordu.

TÜRK-İŞ ise, 21 Mayıs 1996 günü Genel Başkan Bayram Meral imzasıyla ¹², şunları belirtti:

⁷ ICFTU'nun 4.10.1994 gün ve AGS/AS/KB-11484 sayılı yazısı.

⁸ ICFTU'nun 21.3.1995 günlü yazısı.

⁹ TÜRK-İŞ'in 12.12.1994 gün ve 94-1296 sayılı yazısı.

¹⁰ Genel Sekreterliğin Yönetim Kurulu'na Raporu, 24 Haziran 1996.

¹¹ ICFTU'nun 13.5.1996 gün ve AGS/AS/KB sayılı yazısı.

¹² TÜRK-İŞ'in 21.5.1996 gün ve 96-426 sayılı yazısı.

"HAK-İŞ'in tüzüğünün değiştirilmiş biçimini istedik ve sağladık. Ancak, Konfederasyon'un amacı ve ilkeleri bölümünde 'demokrasi' kavramının yer almasına rağmen, hiç kuşkusuz demokrasinin bir ön şartı olan laiklik kasıtlı olarak dahil edilmemiştir. HAK-İŞ'in bu konudaki katı tavrının arkasındaki mantığı anlamak mümkün değildir, çünkü Demokrasi Platformu içinde işbirliğinin ilkelerinden biri laikliktir. HAK-İŞ, 1996 yılı 1 Mayıs Bildirgesinde TÜRK-İŞ, DİSK ve KESK ile ilişkilerini sürdürebilmek için bu kavramı kabul etmiştir. Bu kavram, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e, Türkiye'nin İsrail ile imzaladığı bir anlaşmayı protesto eden bir köktendinci tarafından 18 Mayıs 1996 günü bir suikast girişiminin olmasından sonra daha da önem kazanmıştır.

"HAK-İŞ Tüzüğünde Türk Devletinin cumhuriyetçi niteliği kavramı yine bulunmamaktadır. Bu durum bir Avrupalı için önemsiz gözükabilir, ancak Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından sonra kaldırılan halifelığı yeniden canlandırmaya çalışanların bulunduğu Türkiye'de bu kavram son derece önemlidir.

"Bu nedenle, TÜRK-İŞ, HAK-İŞ'in amaç ve ilkeleri arasında laiklik ve cumhuriyet gibi temel ilkelerin yer almasına kadar, ICTFU'nun, HAK-İŞ'in üyeliğini kabul etmekten kaçınması gerektiği görüşünü sürdürmektedir."

HAK-İŞ ise ICFTU'ya yazdığı 19.6.1996 tarihli yazıda, üyelik konusunun görüşülmesinin ertelenmiş olmasından duyduğu üzüntüyü bildirdi, halifelik ve Suudi Bakanı'nın sözleri gibi konuların HAK-İŞ'i ilgilendirmediklerini belirtti ve (bu satırların yazarını suçlayarak) şunları ileri sürdü ¹³: "TÜRK-İŞ'in üyeliğimize ilişkin mektubu HAK-İŞ'e ilişkin gerçekleri temsil etmemektedir ve Sayın Meral'in kendisine duyduğu güveni istismar eden Koç'un kuşkuları ve önsezileri dışında TÜRK-İŞ'in görüşlerini de temsil etmemektedir."

HAK-İŞ'in üyelik başvurusu, ICFTU Yönetim Kurulu'nun Genel Kurul'dan hemen sonra yapılan toplantısında da ele alındı. 24 Haziran 1996 günlü toplantıya Genel Sekreterlik tarafından sunulan raporda, HAK-İŞ'in tüzüğünde yaptığı değişiklikler konusunda bilgi verildi; TÜRK-İŞ, DİSK ve HAK-İŞ arasındaki işbirliğinin yeniden canlandığına dikkat çekildi ve gelişmeler konusunda Yönetim Kurulu'na uygun bir zamanda bilgi verileceği belirtildi ¹⁴.

Brüksel Toplantıları

ICFTU Genel Sekreteri Bill Jordan ve ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio HAK-İŞ'in üyelik başvurusu konusunda hızlı adımlar atma eğilimine girdiler ve bu konuyu görüşmek üzere Bayram Meral'i Brüksel'e davet ettiler. Görüşme, 9 Ekim 1996 günü ICFTU Genel Merkezinde gerçekleşti. Bayram Meral, bu toplantıda, HAK-İŞ'in, laiklik ve cumhuriyet kavramlarına sahip çıktığını ve bunları bir sonraki genel kurulunda tüzüğüne ekleyeceğine ilişkin yazılı bir taahhüde bulunması durumunda TÜRK-İŞ'in itirazının geri çekileceğini söyledi. Bu toplantıda, HAK-İŞ'in iktidardaki Refah Yol Hükümeti ve Refah Partisi ile olan ilişkileri de ele alındı.

HAK-İŞ ise 31 Ekim 1996 tarihli bir mektupta, ICFTU'nun amaçlarını ve temel değerlerini ve ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında yazıldığı biçimiyle demokrasi, laiklik ve hukuk devleti gibi ilkeleri tümüyle paylaştığını belirtti. ICFTU ve ETUC Genel Sekreterleri, HAK-İŞ yöneticileri ile 20 Kasım 1996 günü üyelik konusunda bir görüşme yaptılar.

ICFTU Genel Sekreterliği tarafından ICFTU Yönetim Kurulu'nun 27-29 Kasım 1996 günleri yaptığı toplantıya sunulan raporunda HAK-İŞ'in üyelik başvurusu konusunda ayrıntılı bir özet ve değerlendirme yer aldı ¹⁵.

Bu ayrıntılı raporda önce TÜRK-İŞ'in bu konudaki tavrı özetlendi ve Bayram Meral'le 9 Ekim 1996 günü yapılan görüşme özetlenerek, Bayram Meral'in, HAK-İŞ'in mevcut hükümetten ve iktidardaki Refah Partisi'nden yeterince bağımsız olmadığı görüşünü açıkladığı ifade edildi. Daha sonra, DİSK'in 19 Kasım 1996 tarihli mektubu ele alındı. Bu konuda şunlar belirtildi:

¹³ HAK-İŞ'in 19.6.1996 günlü yazısı, s.2

¹⁴ Genel Sekreterliğin Yönetim Kurulu'na Raporu, 24 Haziran 1996, 108EB/5, s.3.

¹⁵ Genel Sekreterliğin Yönetim Kurulu'na Raporu, 27-29 Kasım 1996, 110EB/5(b) supplement.

“DİSK ise, 19 Kasım 1996 tarihli mektubunda üyelik konusunda açık bir tavır almadı, HAK-İŞ’in anafüzüğünün, programının ve günlük faaliyetinin demokrasinin temel ilkelerine ve kurallarına ne ölçüde uygun olduğunun değerlendirilmesini ICFTU’ya bıraktı.”

Genel Sekreterlik raporunda, HAK-İŞ’in Irak’taki sendikalarla ilişki sürdürmesi ve İran’daki İşçiler Evi ile delegasyon değiş-tokuşu yapması belirtildi. HAK-İŞ Genel Başkanı Salim Uslu’nun ise kendilerine yöneltilen eleştirilere yanıt olarak şunları söylediği ifade edildi:

- Türkiye, ekonomik küreselleşmeden etkilenmektedir; HAK-İŞ de bu alanda sendikaların göstereceği tepkinin parçası olmak istemektedir ve bu açıdan ICFTU üyeliği hayati öneme sahiptir.
- Türkiye’nin çevresinde totaliter rejimler vardır, ancak HAK-İŞ Orta Doğu’da tam bir izolasyon içinde faaliyet gösteremez; kendisini, yalnızca Türkiye’de demokrasinin savunulması ve güçlendirilmesi ile sınırlandıramaz; bölgede sivil toplum geliştirilmelidir.
- HAK-İŞ’in temel çabası, Avrupa ve demokratik dünyayla ilişkilerin güçlendirilmesidir; diğer tarafın sunabileceği hiçbirşey yoktur.
- HAK-İŞ, Türk çalışma mevzuatında ILO Standartları ve ICFTU ilkeleri ile uyumlu değişikliklerin yapılması için çaba göstermektedir.
- HAK-İŞ, geçmişte olduğu gibi, TÜRK-İŞ ve DİSK’le işbirliği yapmaktadır ve diğer iki örgüt gibi, birçok sosyo-ekonomik konuda temel olarak aynı politikayı izlemektedir; örneğin, eylemlerde dayanışma göstermektedir, güncel konularla ilgili ortak çözümler aramaktadır (örneğin, sosyal güvenlik reformu, zorunlu tasarrufların geri ödenmesi, v.b.), hükümete ortak sunuşlarda bulunmaktadır ve diğer ulusal merkezlerle ortak açıklamalar hazırlamaktadır.
- HAK-İŞ, Türkiye’de HAK-İŞ ve ICFTU’nun üyesi diğer iki örgüt arasındaki diyalogun geliştirilmesinin mevcut kuşkuları açıklığa kavuşturmaya ve daha olumlu bir havayı yaratmaya yardımcı olacağı konusunda ICFTU Genel Sekreteri’nin getirdiği öneriyi kabul etmektedir.

Genel Sekreterlik, bu kapsamlı sunuşun ardından, konunun çözümü doğrultusunda olumlu bir gelişmenin olduğunu belirterek, bu konuda hala atılacak adım olduğuna değindi ve 1997 yılında TÜRK-İŞ, DİSK ve HAK-İŞ’in Türkiye’de küreselleşme konusunda ICFTU ve ETUC’la ortak bir sempozyum düzenlemesini önerdi.

Yönetim Kurulu bu raporu kabul etti. Yönetim Kurulu toplantısında söz alan TÜRK-İŞ temsilcisi, ICFTU ve ETUC üyeliği için başvurmuş bulunan KESK’in de bu sempozyuma dahil edilmesini önerdi. Öneri kabul edildi.

Ortak Sempozyum

Söz konusu sempozyum 28-29 Nisan 1997 günleri Ankara’da toplandı. Sempozyuma ICFTU Genel Sekreteri Bill Jordan ve ETUC Genel Sekreter Yardımcısı Erik Carlslund katıldı. Sempozyum sırasında yapılan görüşmelerde HAK-İŞ’in üyelik başvurusu da değerlendirildi. Sempozyum sonunda yayınlanan bildiri, HAK-İŞ’in tüzüğüne koymamakta ısrar ettiği ana noktaları da içeriyordu. TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ ve KESK Genel Başkanlarının imzalarıyla yayınlanan bildirinin konuya ilişkin bölümleri şöyleydi:

“Atatürk ilke ve devrimlerini ve insan haklarına dayalı, çağdaş, demokratik ve laik sosyal hukuk devleti anlayışını savunan ve hayata geçirilmesini talep eden ve Türkiye Cumhuriyeti’nin bütünlüğünü ve bağımsızlığını savunan kuruluşlarımız...”

“Kuruluşlarımız, terör eylemlerini kınarken, faili meçhul cinayetlere ve işkenceye engel olunmasını, bu suçları işleyenlerin bulunup cezalandırılmasını, Güneydoğu sorununun çözümü doğrultusunda ciddi ve kalıcı adımların atılmasını ve Susurluk kazası ile kamuoyunun gündeminde ön sıraya çıkan olayların üzerine cesaretle gidilmesini ve demokratik ve laik cumhuriyeti yoketmeye yönelik örgütlenmelerin engellenmesini ve konuyla ilgili yasaların gerektiği gibi uygulanmasını istemektedir.”

Dört Genel Başkan tarafından imzalanan ortak metne, imza sonrasında, ICFTU Genel Sekreteri B.Jordan’ın isteği üzerine, şu cümle eklendi: “Sendikalar, hep birlikte, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın 2. Maddesinde yer alan aşağıdaki ilkeleri destekleme ve savunmadaki kararlılıklarını ilan ederler: İnsan hakları, demokrasi, laiklik, sosyal devlet ve hukuğun üstünlüğü.”

ICFTU ve ETUC, ülkemizde kamuoyunda fazla bir etkisi olmayan bu bildiriye de değerlendirerek, HAK-İŞ'in üyelik sürecini hızlandırmaya çalıştı.

HAK-İŞ 21 Temmuz 1997 günü ICFTU Genel Sekreterliğine bir yazı göndererek, gerçekleştirilen sempozyum sonrasında yayınlanan bildirinin Türk sendikacılık hareketinin ortak işbirliği ve mücadelesi açısından sağlıklı bir çerçeve oluşturduğuna değindi ve şöyle dedi ¹⁶: "Birlikte hazırladığımız ve imzaladığımız bu bildiri, Türk Anayasasının 2. Maddesinde yer alan ilkelerin, insan hakları, demokrasi, laiklik, sosyal devlet ve hukuk devleti ilkelerinin korunması ve geliştirilmesi konusundaki mutlak kararlılığımızı göstermektedir. Günümüz Türkiye'sinin mevcut koşullarında bu ilkelerin herbiri temel önemdedir ve bunların hiçbirisi diğeri için gözardı edilemez. Biz sendikal politikalarımızı ve faaliyetlerimizi bu ilkeler çerçevesinde yürütmekteyiz."

HAK-İŞ, 23.7.1997 günü ICFTU'ya yazdığı bir yazıda ise laiklik ve cumhuriyet kavramlarına verdiği önemi ve ilk fırsatta bu ilkelerin tüzüğüne konacağını belirtti. Yazının ilgili bölümünün Türkçesi şöyleydi ¹⁷: "Konfederasyonumuzun savunduğu, politika yaklaşım ve faaliyetlerinde hayata geçirdiği, Anayasa'nın 2. Maddesinde belirtilen ülkemizin temel karakteristiği olan 'insan haklarına, demokrasi, laiklik, sosyal ve hukuk devleti' ilkelerinin hepsine en yakın fırsatta HAK-İŞ'in tüzüğünde vurgu yapma kararlılığımızdır."

Üyelik Kabul

ICFTU Genel Sekreteri Bill Jordan ve ETUC Genel Sekreteri Emilio Gabaglio TÜRK-İŞ'e yazdıkları 4 Ağustos 1997 tarihli mektupta, HAK-İŞ'in ICFTU'ya yazdığı 21 ve 23 Temmuz 1997 tarihli iki mektuba atıfta bulunarak, "bizim görüşümüze göre, HAK-İŞ bu mektuplarda bizim kendisinden talep etmiş olduğumuz açıklığı sağlamış ve yükümlülüğü üstlenmiştir," dediler ¹⁸.

Bu arada TÜRK-İŞ ile HAK-İŞ arasında bazı görüşmeler oldu. HAK-İŞ, ICFTU'ya yazdığı yazı ile üstlendiği yükümlülüğü, 6 Eylül 1997 tarihli bir haber bülteni ile kamuoyuna duyurdu. Bu açıklamanın sonunda şöyle deniliyordu ¹⁹:

"Genel Başkan Salim Uslu da Jordan'a gönderdiği mektupta... Anayasa'da belirtilen TC devletinin ilkeleri ile HAK-İŞ'in yenilikçi tüzüğüne de dikkat çekerek şunları belirtti:

" 'Türkiye'nin bugün geldiği nokta itibari ile Anayasa'nın 2. Maddesinde belirtilen insan hakları, demokrasi, laiklik, sosyal devlet ve hukuk devleti ilkelerinin hiçbirinin diğesine feda edilemeyecek derecede önem arzetmektedir. Biz sendikal faaliyetlerimizi ve politikalarımızı bu çerçeve etrafında kararlılıkla yürütmekteyiz.'

"Uslu, HAK-İŞ'in tüzüğünün amaç ve ilkeleri kısmında insan hakları ve demokrasinin altının çizilmesinin ötesinde, Anayasa ve tabi hukuk kurallarına saygıyı esas alan ifadesi de bu ilkeleri genelde kapsamamasına rağmen, kararlılığını göstermek ve Konfederasyonun savunduğu, politika yaklaşım ve faaliyetlerinde hayata geçirdiği Anayasa'nın 2. Maddesinde belirtilen bu ilkelerin hepsine tüzüğünde ilk fırsatta vurgu yapma kararlılığındadır, dedi."

TÜRK-İŞ Genel Başkanı Bayram MERAL, HAK-İŞ'in bu açıklamasının ardından ICFTU'ya bir yazı göndererek, itirazını geri çektiğini şu şekilde ifade etti ²⁰:

"Anladığımız kadarıyla, HAK-İŞ böylece laikliğin ve cumhuriyetin korunması amaçlarını bir sonraki genel kurulunda HAK-İŞ tüzüğüne koymaya hiç kurkuya yer bırakmayacak biçimde ve açıkça vaad etmektedir ve E.Gabaglio ve B. Jordan da HAK-İŞ'in vaadini yerine getireceğini ve tüzüğünü buna uygun biçimde değiştireceğini garanti etmektedir. Bu koşullar altında, HAK-İŞ'in ICFTU'ya ve ETUC'a üyeliğine olan itirazımızı geri çekiyoruz, bu konuda

¹⁶ HAK-İŞ'in ICFTU'ya 21.7.1997 günlü yazısı. Yazının İngilizce metni ile HAK-İŞ'ten temin edilen Türkçe metni arasında bazı çeviri farkları vardır. İngilizce metin esas alınmıştır.

¹⁷ HAK-İŞ'in 23.7.1997 günlü yazısının Türkçesi. İngilizce ve Türkçe metinler arasında anlam kaymaları vardır.

¹⁸ ICFTU'nun 4.8.1997 günlü yazısı.

¹⁹ HAK-İŞ Haber Bülteni, 6.9.1997

²⁰ TÜRK-İŞ'in 25.9.1997 gün ve 97.805 sayılı yazısı

sizin tutumunuzu destekliyoruz ve umut ediyor ve inanıyoruz ki, HAK-İŞ'in ve KESK'in üyelikleri aynı Yönetim Kurulu toplantısında birlikte ele alınacak ve onaylanacaktır.”

B.Meral, bu yazısıyla, KESK'in üyeliğinin önüne çıkarılabilecek çeşitli engelleri de peşinen kaldırmış oluyordu.

HAK-İŞ ve KESK'in üyelik başvuruları ICFTU'nun 17-19 Aralık 1997 günleri yapılan Yönetim Kurulu toplantısında değerlendirildi. ICFTU Genel Sekreterliği'nin Yönetim Kurulu toplantısına sunduğu raporda²¹ önce TÜRK-İŞ'in itirazı ele alındı. Daha sonra, DİSK'in bu konudaki tavrı şöyle özetlendi:

“DİSK bu konuda bu kadar katı bir tavır takınmadı; ancak, hemen üyelik konusunda çok hevesli olmamakla birlikte, HAK-İŞ'in tüzüğü, programı ve politikalarıyla ICFTU ve ETUC standartlarına ve ilkelerine ne ölçüde uyduğunu değerlendirmeyi ICFTU ve ETUC yönetim organlarına bıraktı.”

Yazıda, Türkiye'de düzenlenen ortak etkinlikler özetlendikten sonra, TÜRK-İŞ'in itirazının geri alınmasına dikkat çekildi ve HAK-İŞ'e ilişkin bilgiler sunuldu. Son olarak da, Yönetim Kurulu'nun, HAK-İŞ'in üyelik başvurusunu kabul etmesi önerildi.

17 Aralık 1997 günü yapılan toplantıda ise ICFTU Yönetim Kurulu oybirliğiyle HAK-İŞ'i üyeliğe kabul etti. HAK-İŞ'in ETUC'a üyeliği ise, 4 Aralık 1997 günü gerçekleşti.

²¹ Genel Sekreterliğin Yönetim Kurulu'na Raporu, 17-19 Aralık 1997, 111EB/E/5, Appendix 4.